

Залогіна Вероніка Вячеславівна,
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна,
завідувач кафедри конституційного
права Навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМОМ І МУНІЦИПАЛІЗМОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасному правовому просторі важливого значення набуває вивчення взаємодії між загальнодержавними та місцевими механізмами організації влади, зокрема – конституціоналізмом та муніципалізмом, які є двома фундаментальними складовими демократичного устрою, що визначають засади організації публічної влади як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях.

Процеси європейської інтеграції України актуалізували потребу в переосмисленні сутності конституціоналізму як не лише політико-правової ідеології, що забезпечує верховенство Конституції, розподіл влади та гарантії прав людини, а й як концептуальної основи для побудови ефективної системи децентралізованого врядування.

Конституціоналізм як наукова категорія може розглядатись як самостійна складова науки конституційного права України, що охоплює дослідження принципів обмеження державної влади, верховенства права, а також забезпечення прав і свобод людини. Можна зазначити, що об'єктом дослідження цієї категорії виступають комплексні теоретичні питання становлення народовладдя в Україні і його конституційного регулювання, сутності народного, державного і національного суверенітету, а також форми та механізми їх реалізації у практичній діяльності [1].

Крім того, нагальним питанням сьогодення є не тільки аналіз та оцінка конституційних засад щодо взаємовідносин між державою та громадянином, а й визначення особливостей правового статусу іноземців, осіб без громадянства, представників національних меншин, правових норм та гарантій внутрішньоопереміщених осіб та біженців.

У межах науки конституційного права особливе значення набуває дослідження механізмів реалізації принципів конституціоналізму на місцевому рівні, що безпосередньо стосується питань організації публічної влади в Україні. Одним із ключових інструментів у цьому контексті є місцеве

самоврядування, яке визнано формою реалізації народовладдя, закріпленою в Конституції України, так, ст. 7, визначає наступне: «В Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування» [2], а розділом XI, ст. 140 визначено: «Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [2]. Крім того, розділ XI Конституції України деталізує питання складу, повноважень та організації діяльності органів місцевого самоврядування.

Відтак, цілком закономірно, що в межах сучасного українського конституціоналізму формується окрема теоретико-правова категорія — муніципалізм, що розглядається як філософія і практика самоврядного управління, орієнтована на децентралізацію влади, посилення автономії територіальних громад та наближення влади до людини.

Варто зазначити, що місцеве самоврядування – це правовий інструмент, гарантом якого є Конституція України, а муніципалізм – це ідеологічне й практичне наповнення цього інструменту. Відповідно, муніципалістський підхід передбачає, що громада активно реалізує своє право на самоврядування, створює горизонтальні механізми управління, запроваджує бюджети участі та забезпечує публічну відповідальність місцевої влади.

Отже, муніципалізм виступає природним продовженням і конкретизацією ідеї конституціоналізму, оскільки саме через нього реалізуються такі базові принципи, як верховенство права, участь громадян в управлінні державними справами, субсидіарність, публічна відповідальність і демократичне урядування [3]. Таким чином, у системі національного права муніципалізм можна розглядати як інституціоналізований механізм забезпечення прав людини й ефективного самоврядування, що функціонує в межах конституційного порядку.

Розглядаючи конституціоналізм та муніципалізм у сучасному правовому просторі, варто наголосити, що ці категорії взаємодіють як взаємозалежні правові явища, які відображають тенденцію до демократизації та децентралізації влади. Конституціоналізм у міжнародному праві проявляється через процес його конституціоналізації, який передбачає включення до міжнародного правового регулювання інструментів, притаманним національним правовим системам. Зокрема, правопорядок Європейського Союзу визнає конституційні традиції держав-членів як невід'ємну складову свого правового простору, що формує основу композитної конституційної структури ЄС [4].

Цей підхід створює передумови для гармонізації правових стандартів держав-членів із загальноєвропейськими цінностями та забезпечує цілісність правового порядку Європейського Союзу.

У свою чергу, муніципалізм конкретизує ідеї конституціоналізму на рівні локального врядування, акцентуючи на принципах субсидіарності, участі громадян, публічної відповідальності та демократичного управління.

У контексті євроінтеграції України такі принципи набувають ключового

значення як елементи адаптації національної правової системи до стандартів ЄС.

Відображення цих принципів можна простежити у правовій основі функціонування Європейського Союзу, яка закріплена в його первинному праві. Зокрема, Консолідована версія Договору про Європейський Союз містить системне вираження фундаментальних цінностей і норм, що лежать в основі конституціоналізованого правопорядку ЄС [5].

Стаття 2 цього Договору формулює спільні цінності Європейського Союзу, такі як: «Союз ґрунтується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, правової держави та поваги до прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для держав-членів у суспільстві, в якому панують плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність та рівність чоловіків і жінок» [5].

У цьому контексті важливо підкреслити, що саме розвиток ефективного конституціоналізму та впровадження принципів муніципалізму є стратегічно важливими для поступової інтеграції України до правового, політичного й інституційного простору Європейського Союзу. Вони забезпечують не лише відповідність формальним критеріям членства, але й формують середовище демократичного врядування, орієнтованого на права людини, прозорість влади та участь громадян.

Таким чином, взаємодія конституціоналізму та муніципалізму в умовах європейської інтеграції України має не лише національне, а й міжнародне значення. Вона сприяє імплементації європейських стандартів демократичного врядування на локальному рівні та забезпечення реалізації принципів правової держави як на внутрішньодержавному, так і у міждержавному контексті.

Список використаних джерел:

1. Конституційне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. акад. АПрН України, д-ра юрид. наук, проф. Ю. М. Тодики, д-ра юрид. і політ. наук, проф. В. С. Журавського. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 544 с.
2. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 10.06.2025 р.)
3. Батанов О. Принципи муніципального права як галузі права: дискусійні питання теорії / *Український часопис конституційного права*. 2024. № 2.
4. Савчин М.В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: *Монографія*. Ужгород: РІК-У, 2018. 440 с.
5. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. (2010/С 83/1). Документ 994_b06, від 30.03.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення 10.06.2025р.)